

7. Перга Т.Ю. Досвід країн Європейського Союзу у впровадженні екологічної освіти в систему початкової і загальної середньої освіти. «Україна: контекст світових подій». Аналітичні записки Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України» (2017–2019 рр.). / За загальною редакцією член-кор. НАН України, д.і.н., проф. Кудряченка А.І., 2019. С. 230–234. URL: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/4807/>.
8. Шкільна екологічна ініціатива : школярі з 10 країн презентували власні еко-проекти. URL: <https://bit.ly/3FWKZwp>.

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ У ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ІЗ ПРИРОДОЮ

Анжеліка Гусенко, здобувач ступеня вищої «магістр»

Науковий керівник: І. В. Карук, доктор філософії (PhD), старший викладач, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

INTERACTIVE METHODS AS A MEANS OF ACTIVATING CHILDREN'S COGNITIVE ACTIVITY IN THE PROCESS OF GETTING ACQUAINTED WITH NATURE

Anzhelika Husenko, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

***Анотація.** У статті розглядається використання інтерактивних методів як засобу активізації пізнавальної діяльності дітей у процесі ознайомлення із природою. Особлива увага приділяється таким методам, як ігри, проекти, екскурсії та інтерактивні презентації. Описано переваги інтерактивних методів, їх вплив на мотивацію та інтерес дітей, а також можливості адаптації до індивідуальних потреб дошкільників.*

***Ключові слова:** інтерактивні методи, природа, пізнавальна діяльність, індивідуальні потреби.*

***Abstract.** The article considers the use of interactive methods as a means of activating children's cognitive activity in the process of familiarization with nature. Particular attention is paid to such methods as games, projects, excursions and interactive presentations. The advantages of interactive methods, their impact on children's motivation and interest, as well as the possibilities of adaptation to the individual needs of preschoolers are described.*

***Key words:** interactive methods, nature, cognitive activity, individual needs.*

Інтерактивні методи навчання відіграють важливу роль у сучасній освіті, особливо у процесі ознайомлення дітей із природою. Вони сприяють активізації пізнавальної діяльності дітей, допомагають розвивати критичне мислення, творчі здібності та підвищують мотивацію до навчання. Завдяки цим методам освітній процес стає більш цікавим, насиченим та ефективним, оскільки діти не просто отримують знання, а й активно взаємодіють із навколишнім середовищем.

Природа являє собою «лабораторію», з якою стикається дитина. Саме через спостереження за навколишнім середовищем формується допитливість, яка згодом перетворюється на пізнавальну активність. Якщо цей інтерес не підтримати в ранньому віці, він поступово згасає, а з ним – і здатність дитини до самостійного пошуку знань.

Традиційні методи навчання часто обмежуються розповіддю або демонстрацією ілюстрацій. Однак цього недостатньо: сучасні діти мислять образно, їм потрібно не просто чути чи бачити – вони прагнуть експериментувати, ставити запитання, отримувати власний

досвід. Саме тому інтерактивні методи дозволяють зробити навчання природним процесом, у якому дитина не просто засвоює факти, а глибоко усвідомлює їхній сенс [2].

Одним із найефективніших способів інтерактивного навчання є ігри. Ігрові методи дозволяють дітям глибше засвоювати матеріал у невимушеній атмосфері, оскільки навчання відбувається у формі розваги. Наприклад, екологічні ігри, що включають завдання на пошук та ідентифікацію рослин, спостереження за комахами чи тваринами, допомагають дітям краще розуміти природні процеси. Такі ігри розвивають не лише пізнавальну активність, а й формують екологічну свідомість та відповідальне ставлення до довкілля. Крім того, вони сприяють розвитку соціальних навичок, адже багато ігор передбачають роботу в команді, обговорення ідей та спільне прийняття рішень. Ігри, можуть містити загадки, вікторини, кросворди, інтерактивні завдання, що допомагають дітям закріпити здобуті знання та розширити світогляд [3].

Ще одним ефективним методом є рольові ігри, які дозволяють дітям зануритися у певну тему, втілюючи різні образи та виконуючи відповідні завдання. Наприклад, під час рольової гри «Маленькі дослідники» діти можуть перетворитися на дослідників, які спостерігають за життям рослин і тварин, вивчають природні явища та взаємозв'язки у природі. Вони можуть грати ролі вчених, біологів, зоологів, ботаніків, створювати власні гіпотези та перевіряти їх на практиці. Це допомагає дітям не лише краще зрозуміти природничі науки, а й розвивати навички комунікації, співпраці та критичного мислення [8].

Проектна діяльність є ще одним дієвим методом інтерактивного навчання. Вона дозволяє дітям не лише отримувати знання, а й застосовувати їх у реальних ситуаціях, працювати з різними джерелами інформації, аналізувати та узагальнювати отримані дані. Наприклад, проєкт "Вивчення рослинності нашого регіону" дає змогу дітям досліджувати місцеву флору, проводити спостереження, збирати гербарій, тощо. Це не лише сприяє глибшому вивченню природи, а й розвиває вміння самостійної роботи. Крім того, під час виконання таких проєктів діти вчаться працювати у команді, розподіляти обов'язки та відповідально ставитися до виконання завдань [1,с.7].

Експерсії також є важливим засобом активізації пізнавальної діяльності дітей, оскільки вони надають можливість безпосередньо взаємодіяти з природним середовищем, спостерігати за різними явищами та процесами. Наприклад, експерсії до саду чи лісу допомагають дітям ознайомитися з екосистемами, вивчити особливості місцевої флори і фауни. Під час таких виїздів діти можуть вести щоденники спостережень, робити замальовки або фотографії, збирати зразки для подальшого дослідження. Важливим елементом експерсії є обговорення побаченого, формування власних висновків, участь у дискусіях. Це сприяє більш глибокому розумінню природних процесів, розвитку допитливості та вміння аналізувати інформацію [9].

Окремо варто згадати інтерактивні презентації, які допомагають зробити освітній процес більш цікавим. Використання мультимедійних засобів, анімацій, відеоматеріалів дозволяє дошкільникам краще засвоювати інформацію, візуалізувати складні природні процеси та зберігати інтерес до вивчення певних об'єктів. Наприклад, інтерактивна презентація про екосистеми може містити анімаційні моделі ланцюгів живлення, відео про життя тварин у їхньому природному середовищі, інтерактивні завдання, що спонукають дітей до аналізу та критичного мислення. Завдяки такому підходу діти не просто отримують інформацію, а й активно беруть участь у її засвоєнні, ставлять запитання, шукають відповіді, діляться своїми думками [5].

Реалізація інтерактивних методів у освітньому процесі не потребує складного обладнання чи спеціальних ресурсів – головне, створити ситуацію, в якій дитина сама хоче знайти відповідь. Наприклад, під час вивчення зміни пір року можна не просто пояснити, а запропонувати дітям стежити за природою у своєму дворі, вести щоденник спостережень і аналізувати отримані результати.

Так само і з тваринами: замість розповіді про різницю між денними та нічними птахами можна організувати простий експеримент – записати звуки вночі та вдень,

порівняти їх, знайти інформацію про птахів, які їх видають. Інтерактивне навчання не є лише модною тенденцією – воно стає потужним інструментом для формування в дітей самостійного, усвідомленого ставлення до знань [6].

Таким чином, використання інтерактивних методів у процесі ознайомлення дітей із природою сприяє активному залученню їх до освітнього процесу, розвитку критичного мислення, творчих здібностей, формуванню екологічної свідомості та позитивного ставлення до навчання. Вони допомагають зробити освітній процес більш цікавим, адаптованим до індивідуальних потреб кожної дитини, що сприяє формуванню навичок самостійного навчання, пізнавальної активності та відповідальності за навколишній світ. Інтерактивні методи не лише роблять навчання ефективнішим, а й перетворюють його на захопливу подорож у світ знань, що мотивує дітей до подальшого саморозвитку та дослідження навколишнього середовища.

Інтерактивні методи навчання відкривають нові можливості для розвитку пізнавальної активності дітей. Вони допомагають не просто вивчати природні явища, а й розуміти їхню суть, будувати причинно-наслідкові зв'язки, самостійно шукати відповіді на запитання [4].

Сучасний світ потребує людей, які вміють мислити, аналізувати, шукати рішення. Якщо дати дитині можливість не просто запам'ятовувати факти, а досліджувати світ навколо, ми отримаємо не просто грамотних, а й мислячих особистостей, здатних усвідомлено взаємодіяти з природою та суспільством.

Список використаних джерел

1. Бадіца М. В. Художньо-естетичний розвиток старших дошкільників засобами проектної діяльності. Колективна монографія. Кривий Ріг, 2020 С.130.
2. Іщенко Л. В. Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку творчого потенціалу дітей 5-6 років. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2018. Вип. 1 (42), ч. 1, ч. 2. С. 82–86.
3. Іщенко Л., Кривошея Т., Карук І. Актуалізація аксіологічної сфери майбутнього вихователя до формування екологічно-вихованої особистості старшого дошкільника. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 1(35). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1\(35\)-166-177](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-1(35)-166-177)
4. Карук І. Екологічна освіта та виховання дошкільників як пріоритетний напрям розвитку культури європейського суспільства. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 9(23). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-9\(23\)-320-328](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-9(23)-320-328)
5. Карук І., Стахова І. Аналіз європейського програмно-методичного забезпечення екологічного виховання дітей дошкільного віку. *Суспільство та національні інтереси*. 2024. № 5(5). URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-5\(5\)-241-250](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-5(5)-241-250)
6. Людмила Іщенко, Тетяна Дука, Ірина Підлипняк. Providing of senior and junior pupils' nature holistic perception formation. *Psychological and pedagogical problems of modern school*. 2020. No. 2(4). P. 49–58. URL: [https://doi.org/10.31499/2706-6258.2\(4\).2020.222908](https://doi.org/10.31499/2706-6258.2(4).2020.222908)
7. Lazarenko N., Kolomiets A., Kolesnik K. Особливості організації групової взаємодії дітей дошкільного віку в процесі експериментування. *Preschool education: global trends*. 2022. T. 2. С. 123–138. URL: <https://doi.org/10.31470/2786-703x-2022-2-123-138>
8. Inna Karuk, Kateryna Kolesnik, Tetiana Kryvosheya, Natalia Pakhalchuk, Svitlana Pokhyla. Trends of implementation of research-experimental activities in preschool educational institutions of Ukraine in today's conditions. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION : Proceedings of the International Scientific Conference*. Volume II, May 24th, 2024. 16-26. <https://doi.org/10.17770/sie2024vol2.7890>
9. Karuk I., Kolesnik K., Kryvosheya T., Prysiashniuk L., Shykyrynska O. Organization of group activities of older preschool children in the process of experimenting. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION*. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume

II, May 28 th - 29th, 2021. P. 729-743. Retrieved from <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6247>.

10. Stakhova Inna, Oliinyk Nataliia, Karuk Inna, Kazmirchuk Natalia. Environmental problems of Ukraine during the war period: ways of them overcoming. *Environment. Technology. Resources*. Rezekne, Latvia Proceedings of the 15th International Scientific and Practical Conference. Volume I, 334-338.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДОШКІЛЬНИКІВ ЧЕРЕЗ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНІ ПРОЄКТИ

Руфіна Колош, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: І. В. Карук, доктор філософії (PhD), старший викладач Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

FORMATION OF AN ECOLOGICAL CULTURE IN PRESCHOOLERS THROUGH PRACTICALLY ORIENTED PROJECTS

Rufina Kolosh, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Ukraine

***Анотація.** В статті розкриваються особливості формування екологічної культури дошкільників через практико-орієнтовані проєкти. Описано значення проєктної діяльності. Визначено функції практико-орієнтованих проєктів. Наведено тематику проєктів, які організовуються в закладах дошкільної освіти.*

***Ключові слова:** екологічна культура, практико-орієнтовані проєкти, діти дошкільного віку, інноваційні форми і методи роботи.*

***Abstract.** The article reveals the features of the formation of the ecological culture of preschoolers through practice-oriented projects. The meaning of project activity is described. The functions of practice-oriented projects are determined. The topics of projects organized in preschool educational institutions are presented.*

***Key words:** ecological culture, practice-oriented projects, preschool children, innovative forms and methods of work.*

Екологічна культура як складний соціально-педагогічний феномен включає три взаємопов'язані компоненти: когнітивний, емоційно-ціннісний і діяльнісний. Когнітивний компонент передбачає набір екологічних знань і уявлень про природу, її закони та взаємозв'язки. Емоційно-ціннісний компонент включає формування емпатії до живих істот, естетичне сприйняття природи та усвідомлення її цінності. Діяльнісний компонент проявляється у практичних навичках екологічно відповідальної поведінки. Як показують дослідження [3], саме таке комплексне розуміння екологічної культури дозволяє ефективно формувати справжню екологічну компетентність у дітей дошкільного віку. Важливо, що ці компоненти розвиваються нерівномірно: у дошкільному віці особливе значення має емоційно-чуттєвий досвід взаємодії з природою. Педагогам слід пам'ятати, що екологічна культура формується не через нав'язування правил, а через створення ситуацій, де дитина самостійно робить висновки. Також важливим є красназавчий принцип – вивчення природи своєї місцевості, краю, що дає можливість пов'язати в єдине ціле процес навчання та виховання, перетворюючи теоретичні знання на практичні вміння.

Практико-орієнтовані проєкти створюють ідеальні умови для розвитку наукового мислення у дітей дошкільного віку. Через спостереження за природними явищами, проведення елементарних дослідів та експериментів, а також через фіксацію результатів діти